

Infogelvlucht nr. 20, 4^e jaargang

Nieuwsbrief van de vogelwerkgroep IVN Valkenswaard-Waalre

januari-februari-maart 2015

Vogels in de picture: Spechten (picidae)

Ja, het kopje hierboven is wel heel algemeen, dat heeft een reden: als we de spechten wereldwijd behandelen, hebben we het over 233 soorten! We gaan ons dus beperken tot de Nederlandse soorten, dat zijn er nog 'maar' 7:

- grote bonte specht
- kleine bonte specht
- groene specht
- zwarte specht
- middelste bonte specht
- draaihals
- grijskopspecht

U ziet, ze zijn in diverse kleuren en maten gesorteerd, maar ze komen niet allemaal even algemeen voor. Ze staan voor u (ongeveer) op volgorde: de grote bonte specht is het meest algemeen, als u de grijskopspecht ziet, svp meteen bellen, dan kom ik kijken, zelf heb ik hem nog nooit gezien. Meeste kans op de grijskopspecht is trouwens in België en Luxemburg, daar is het een vaste broedvogel. De populatie aldaar wordt geschat op zo'n 40 territoria.

De middelste bonte specht breidt zowel in Nederland als België explosief uit. Waarschijnlijk door de toename van de kwaliteit van het bos. In België doet deze specht het zó goed dat hij zelfs al in alle provincies tot broeden komt.

Aan het einde van de winter beginnen veel spechten met het uitzetten van hun territorium. En dat doen ze opvallend door op takken te timmeren. Het is hun manier van zingen, bedoeld om een partner te lokken en tegelijkertijd het territorium af te bakenen. Het roffelen gebeurt op dode, liefst ietwat holle takstompen, waardoor het geluid nog eens extra wordt versterkt. Elke specht heeft weer een ander soort roffel, de grote bonte specht bijvoorbeeld kort en helder, de zwarte specht juist dof, diep en lang. Soms doen het mannetje en vrouwtje het om de beurt, zodat een heus duet ontstaat. De roffel van een kleine bonte specht doet me altijd aan een naaimachine denken.

Om te kunnen roffelen, zijn spechten uitgerust met specialistisch gereedschap. Onder meer met megagrote en scherpe klauwen. Hiermee zet hij zich schrap in het hout of de bast. De meeste spechten hebben de twee binnenste tenen voorwaarts en de twee buitenste tenen achterwaarts staan. Deze teenhouding geeft extra grip. Om zichzelf tegen de boomschacht vast te kunnen zetten, is de staart van de specht uitgerust met ultrasterke en stijve staartveren. Deze zet hij tegen de boomschacht aan als een soort ladder, zodat die dienst doet als achterwaartse steun. Daarnaast heeft hij een bek als beitels, die zelfs hard genoeg is om een spijker te buigen. Door al dat timmeren krijgt de hersenpan van een specht natuurlijk flink wat te verduren. Gelukkig krijgt hij hier geen koppijn van, want het spechtenlichaam is hiervoor qua techniek en bouw tot in de puntjes uitgerust. Allereerst doseert hij zijn slagen en richt hij de snavel met de precisie van een timmerman: hij klopt altijd in een rechte hoek, waardoor er minder spanning op de kop komt te staan. De snavel zelf is nog eens verstevigd met een dikke hoornlaag en zit via een speciaal 'scharnier' aan de schedel vast, waardoor de klap minder hard aankomt. Een stuk sponsachtig bindweefsel tussen de snavel en de schedel fungeert als een soort stootkussen. Bovendien zijn de nekspieren zo geavanceerd dat ze werken als schokdempers voor het hele lichaam. Tot slot houdt de specht zijn oogleden tijdens het hakken en kloppen gesloten omdat zijn ogen anders door de krachtverschillen zouden uitpuilen.

Een andere aanpassing bij spechten heeft te maken met hun voedsel: het eten van mieren. Die krijgen ze natuurlijk niet zomaar te pakken. Om dit probleem te tackelen hebben ze een extreem lange en elastische tong. Bij de groene specht, een echte mierenspecialist, is de tong zelfs langer dan 10 cm. Hij kan er bovendien mee kronkelen en met speels gemak mieren uit hun tunnels wriemelen. Aan de punt van zijn tong zitten vernuftige stekels en lijm om extra grip te krijgen op die kriebelbeesten.

(Stukken tekst zijn gekopieerd uit de Roots en zijn geschreven door Paul Böhre.)

Tijdens deze voorlopig laatste tuinvogeltbijeenkomst, waarbij we met ongeveer 23 personen waren werden de volgende vogels behandeld: Houtduif en Goudhaan.

Kenmerkend van de houtduif is dat hij als enige vogel water drinkt en niet 'schept', zoals alle andere vogels doen. De laatste jaren is er een toename van deze duif in de tuinen. Ze broeden er meer en bieden een uitstekende schuilgelegenheid voor als er een havik rondvliegt. Tevens is er tegenwoordig in tuinen meer voedsel te vinden dan op de akkers. Uit de tuinvogeltelling blijken er in het najaar meer duiven te zijn, dit zou kunnen samenhangen met de maisoogst.

Houtduiven ruien het hele jaar door. Dit begint in maart (ook tijdens het broedseizoen). Elke maand wordt er een pen vervangen. Bij het schaarser worden van voedsel wordt er soms niet geruid. Eigenlijk zijn de houtduiven dus altijd in de 'rui'.

René laat verder nog een filmpje zien van de Manakin, een Zuid-Amerikaanse vogel. Het woord komt van Manakijn, wat 'klein mannetje' betekent of pop. De fransen hebben het verbasterd naar Mannequin, wat 'pop' betekent, maar dan op de catwalk. Door ophogen van testosteron krijgen de mannetjes paringsdrang, ze springen dan in enorme snelheden van tak naar tak om het vrouwtje te imponeren. Vrouwtjes krijgen in die periode door hormonen nesteldrang.

De goudhaan heeft m.n. in januari een piek in de tuinen. Zij ruien niet altijd symmetrisch, wat meer risico geeft op het overleven van de winter. Hij komt vnl. voor in naaldhout of in coniferen. Wordt weinig gezien in zowel broedtijd als in trektijd. Wel verder in zomer en winter. De jongen gaan op een gegeven moment zwerven op zoek naar een nieuw territorium. Ze eten vnl. mijten en spinnen. Ooit zie je hem 'bidden 'voor een tak, 'hoe ga ik die spin nu verorberen?' Laat ooit zijn lichaamstemperatuur zakken 's nachts om energie te besparen. Op dat moment kan hij dan niet slapen. Dat is dan weer lastig de volgende dag, want dan heeft ie weer een slechter geheugen, dit is weer lastig met voedsel zoeken. Vaak slapen ze in groepen bij erge kou. Ook slapen ze vaak in paartjes, dit geeft 20% minder energieverlies. Een andere manier om energieverlies te voorkomen is de snavel in de vleugel steken of op 1 poot gaan staan. Hun winterterritorium is ongeveer 10 ha.

Verder liet René nog wat grafiekjes zien met de hoogte/dieptepunten van wanneer de tuinvogels aanwezig waren.

Hij eindigde met de tekst van Richard Feynman, natuurkundige:

'I learned very early the difference between knowing the name of something and knowing something'.

Martha vertelde verder nog het verhaal van de houtduif vanuit de Ark van Noach.

Dit was voorlopig de laatste bijeenkomst in deze hoedanigheid. Tot eind maart worden de tellijsten bijgehouden. Hierna gaat René met de lijsten verder aan de slag. Hij zal als de gegevens zijn verwerkt er nog een keer op terugkomen.

Wij zullen u via de vogelnieuwsbrief op de hoogte houden. Deze wordt inmiddels naar ongeveer 50 e-mailadressen toegezonden.

(Uit de nieuwsbrief van SOVON)

2015. Is dat geen Jaar van?

Regelmatig krijgen we de vraag: is 2015 geen Jaar van? En inderdaad, in 2015 hebben we geen soort gekozen voor een Jaar van. Dit omdat we dit voorjaar verder gaan met het nestonderzoek naar Spreeuwen. Maar ook omdat 2016 een groot jaar gaat worden.

In het voorjaar van 2015 gaan we nog even verder met het volgen van broedende Spreeuwen in het kader van het Jaar van de Spreeuw. Het nestonderzoek bij de Edese Golfclub wordt herhaald en we roepen iedereen weer op om spreeuwenbroedsels te volgen voor [Nestkaart](#) of [Nestkaart Light](#). Die gegevens kunnen we vervolgens vergelijken met het [bijzondere spreeuwenjaar](#) van 2014.

Vorbereiding 2016

Daarna beginnen we met de voorbereiding van het Jaar van ... in 2016. Vanwege de soort zal dat een extra groot jaar worden. Op de Landelijke Dag van 2015 maken we de soort bekend. In 2015 hebben we dus geen nieuw Jaar van en daarmee doorbreken we een 18 jaar lange traditie. Om in 2016 flink uit te kunnen pakken.

Lezing over weidevogels en de bescherming ervan

Op de laatste tuinvogelbijeenkomst is meegedeeld dat de lezing over weidevogels 3 maart as. zou zijn. Helaas is er een foutje in de planning gemaakt en hebben we deze lezing moeten verzetten.

**De nieuwe datum voor deze lezing is:
dinsdag 24 maart om 19:30 uur in "D'n Nieuwe Hof".**

Titel: Vrijwillige Weidevogelbescherming
Door met name het veranderende gebruik van landbouwgronden is het voor onze weidevogels eigenlijk onmogelijk hun legfels uit te broeden. In de tijd die nodig is om te broeden en de kuikens vliegvlug te krijgen is zodanig lang dat er al verschillende bewerkingen door de boer moeten worden uitgevoerd op de percelen. Door nu de nesten te zoeken en met de boer afspraken te maken om binnen zijn bedrijfsvoering maatregelen te treffen wordt geprobeerd de nesten te redden door beschermende maatregelen te nemen.

In de lezing wordt met zelfgemaakte filmbeelden getoond hoe de bescherming in Laarbeek wordt uitgevoerd. Ook ziet men het hele broedproces van de weidevogels in beeld gebracht. Dat geldt voor de Kievit, de Scholekster, de Wulp en de Grutto. Daarnaast krijgt men meer informatie over het waarom en hoe die weidevogelbescherming wordt uitgevoerd. Tevens worden een aantal belevenissen verteld die de spreker heeft meegemaakt in het veld en daarbuiten.

Jaap Wijdenes

Hebt u op of-aanmerkingen over deze nieuwsbrief of wilt u van de mailinglist worden verwijderd, mail dan naar info@vlucht@gmail.com

Wilt u meer informatie over het IVN, kijk dan op onze site: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>